

ΧΡΗΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ ΥΠΟ ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΤΟΥ 1982

*Λιάκουρας Πέτρος**

1. Εισαγωγή – Οριοθέτηση του Προβλήματος

Είναι χαρακτηριστικό το πώς οι μεγάλες ναυτικές δυνάμεις προσέγγισαν την εννεαετή διαπραγμάτευση που οδήγησε στην ενιαία σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982. Οι δυνάμεις αυτές, με παγκόσμια ναυτική παρουσία και ναυτιλιακή δραστηριότητα, θεώρησαν αναγκαία τη σύγκληση της τρίτης συνδιάσκεψης, διότι έπρεπε να περιορισθούν οι απαιτήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών περί ευρείας έκτασης ζωνών εθνικής κυριαρχίας που θα απέβαιναν σε βάρος των συνηθειών της ελεύθερης ναυσιπλοΐας. Επεδίωκαν την περικοπή των αναδύομενων κυριαρχικών απαιτήσεων, που θα κατέληγαν στην αυξανόμενη περιφράξη των ανοικτών θαλασσών και την εξεύρεση μιας φόρμουλας με την οποία θα ικανοποιούνται οι απαιτήσεις αυτές με λειτουργικές αρμοδιότητες ώστε να διασφαλίζεται η ελεύθερη ναυσιπλοΐα των κρατών με παγκόσμια ναυτική παρουσία.

Κεντρικό διακύβευμα των μακρών διαπραγματεύσεων που οδήγησαν στη σύμβαση του 1982 αποτέλεσε ο βαθμός εξουσίας των παράκτιων κρατών επί των δραστηριοτήτων στις διάφορες θαλάσσιες εκτάσεις. Οι ναυτιλιακές δυνάμεις επέμεναν να υπάρχει η μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία των θαλασσών ώστε τα πλοία τους, εμπορικά και πολεμικά, να διαπλέουν με τους λιγότερους δυνατούς περιορισμούς, ενώ τα αναπτυσσόμενα κράτη, χωρίς ιδιαίτερη δράση στη ναυτιλία, απαιτούσαν τη διεύρυνση της αιγιαλίτιδας ζώνης και τη θέσπιση άλλων θαλάσσιων ζωνών, με τις οποίες θα υπήγαν τις θαλάσσιες εκτάσεις στην κυριαρχία, ή έστω την αρμοδιότητα, των παράκτιων χωρών. Το τελικό αποτέλεσμα υπήρξε προϊόν συμβιβασμού, δίνοντας, όμως, στα παράκτια κράτη αυξημένες δυνατότητες ελέγχου και εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων. Οι εξουσίες των παράκτιων κρατών σε θαλάσσιες περιοχές, όπου μπορούν να ασκούν έλεγχο, αποτελούν γι' αυτά δέλεαρ¹.

* Επίκ. Καθηγητής Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

1. Είναι εύστοχη η παρατήρηση με την οποία επικρίνεται η τάση κρατών σχετικά με το δέλεαρ επέκτασης των εδαφικών εξουσιών (territorial temptation) σε θαλάσσιες περιοχές μακράν των ακτών τους με πρόσημα ή επιχείρημα τον έλεγχο επί δραστηριοτήτων ή ενεργειών που επηρεάζουν τα συμφέροντά τους. Το δέλεαρ αυτό βρίσκει ανταπόκριση σε ζώνες ειδικών σκοπών, τις οποίες, κατά μια άλλη έκφραση,

Είναι εμφανές ότι οι ναυτιλιακές δυνάμεις κινήθηκαν με βάση στρατηγικά συμφέροντα στους ωκεανούς, ώστε να μην χρειαστεί να μετέλθουν μέσα καταναγκασμού για να επιβάλουν την ελεύθερη ναυσιπλοΐα. Με τη σύμβαση του 1982 περιορίστηκαν οι απαιτήσεις όσον αφορά στην αιγιαλίτιδα ζώνη έως τα 12 ν.μ. Οι απαιτήσεις αρμοδιότητας για εκμετάλλευση πόρων δεν θα έπρεπε να συνεπάγονται ζώνη εθνικής κυριαρχίας των παράκτιων κρατών, αλλά μια ζώνη λειτουργικών αρμοδιοτήτων. Με το πνεύμα αυτό θεσμοθετήθηκε η αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ). Κατοχυρώθηκαν δικαιώματα ναυσιπλοΐας στις περιοχές που, μετά την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης, υπάγονται στο καθεστώς του πλου διέλευσης (transit passage). Διαμορφώθηκε ένα ευνοϊκό για τα στρατηγικά συμφέροντα των ναυτικών και ναυτιλιακών κρατών καθεστώς που κατοχυρώνει ότι δεν διαταράσσεται η δυνατότητά τους να εδραιώνεται η ναυτική παρουσία τους στους ωκεανούς. Αυτός ήταν ο λόγος της εθνικής ασφάλειας που επιτεύχθηκε με τη σύμβαση του 1982 και που προβάλλεται ως επιχείρημα εκείνων από τις ΗΠΑ που τάσσονται υπέρ της προσχώρησης της χώρας τους στη σύμβαση, υπογραμμίζοντας μάλιστα την άποψη ότι αυτοί οι λόγοι μπορούν να κάμψουν και τις αντιρρήσεις που εδράζονται στις ανεπιθύμητες, διότι είναι επαχθείς, ρυθμίσεις όσον αφορά στον διεθνή βυθό².

Η σύμβαση του 1982 ρυθμίζει τις περισσότερες δραστηριότητες που εκτυλίσσονται στον θαλάσσιο χώρο. Κατανέμει αρμοδιότητες και εξουσίες μεταξύ των κρατών στη βάση εδαφικών και γεωγραφικών κριτηρίων αφενός και υποκειμενικών κριτηρίων αφετέρου (ιθαγένεια, σημαία πλοίου κ.τ.λ.). Οι αποκλειστικές αρμοδιότητες των παράκτιων κρατών ακολουθούν μια κλιμάκωση όσον αφορά στον βαθμό αρμοδιότητας σε σχέση με τις θαλάσσιες ζώνες. Οι αρμοδιότητες αυτές παραμένουν αποκλειστικές: μετριάζονται μόνο ως προς την έκτασή τους, δηλαδή επιβεβαιώνεται η απόλυτη κυριαρχία στα εσωτερικά ύδατα, η κυριαρχία με αβλαβή διέλευση στην αιγιαλίτιδα ζώνη, η άσκηση διοικητικών εξουσιών στη συνορεύουσα ζώνη, οι λειτουργικές αρμοδιότητες στην ΑΟΖ. Οι συντρέχουσες αρμοδιότητες, δηλαδή η ισόρροπη άσκηση αφενός μεν των εξουσιών και αρμοδιοτήτων του παράκτιου κράτους και, αφετέρου, των ελευθεριών των τρίτων κρατών, δεν επηρεάζονται στην ΑΟΖ και στη συνορεύουσα ζώνη, συμβιβάζονται στην αιγιαλίτιδα, ενώ ελαχιστοποιούνται στα εσωτερικά ύδατα. Η σύμβαση έχει επιτύχει έναν βαθμό ομοιομορφίας όσον αφορά στο εύρος κάθε θαλάσσιας ζώνης, ενώ έχει καθορίσει την ισόρροπη άσκηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ανάμεσα στα παράκτια και στα τρίτα κράτη³. Η ομοιομορφία αυτή εκ πρώτης όψεως συμβάλλει στην εξισορρόπηση των απαιτήσεων των κρατών.

Παρόλα αυτά, η σύμβαση, όσον αφορά στην οριοθέτηση των ζωνών, ευνοεί τα κράτη που περιβάλλονται από ωκεανούς. Η οριοθέτηση είναι ένα μείζον ζήτημα. Η σύμβαση δίνει κατευθυντήριες γραμμές αναγκαστικής οριοθέτησης, προκρίνοντας τη συμφωνία,

αυτή της creeping jurisdiction, επιχειρούν ορισμένα κράτη να μετατρέψουν από ειδικών σε γενικών σκοπών. Βλ. άρθρο του Bernard Oxman, "The Territorial Temptation: A Siren Song at Sea", 100 *A.J.I.L.* 830 (2006), σελ. 831 επ., 839 επ.

2. Βλ. Sandalow, D., "Law of the Sea Convention: Should the US Join?", www.brookings.edu/papers/2004/08energy_sandalow.aspx

3. Βλ. Ιωάννου, Κρ., Στρατή, Αν., *Δίκαιο της Θάλασσας*, Αθήνα, Αντ. Σάκκουλας (2000), σελ. 16.

λαμβάνοντας μεν υπόψη τη μέση γραμμή, αλλά λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη ότι η επέκταση του αποτελέσματος πρέπει να καταλήγει σε δίκαιη διανομή ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα κράτη. Η ασάφεια αυτή δεν βοηθά στον εξωδικαστικό διακανονισμό και έχει προκαλέσει μεγάλο αριθμό διακρατικών προσφυγών στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (ΔΔΧ), ιδίως όσον αφορά στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

Παράλληλα, πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ η σύμβαση προβλέπει θαλάσσιες ζώνες και το αντίστοιχο μέγιστο όριο του εύρους τους, δεν υπάρχει υποχρέωση της υιοθέτησής τους, ούτε υπάρχει υποχρέωση ή ανάγκη το εύρος αυτό να φτάνει το ανώτατο επιτρεπτό όριο ή να είναι ομοιόμορφο. Πέραν των διαφοροποιήσεων που επιβάλλει η γεωγραφία της κάθε περιοχής, κυριότερη εκ των οποίων είναι η γειτνίαση, το εύρος μπορεί να ποικίλλει στη βάση πολλών και διαφόρων κριτηρίων, που ανταποκρίνονται τόσο στις εθνικές ανάγκες του κάθε κράτους όσο και σε διεθνείς υποχρεώσεις. Στην ίδια λογική η επιλογή και κήρυξη θαλάσσιων ζωνών ανήκει στην ευχέρεια που διαθέτει το κάθε κράτος και την υπαγορεύει η εξυπηρέτηση του εθνικού και διεθνούς συμφέροντος, αξιοποιώντας επιλεκτικά τις ρυθμίσεις του Δικαίου της Θάλασσας.

Επιπλέον, η σύμβαση δεν εμποδίζει τα κράτη από του να διεκδικούν θαλάσσιες ζώνες που κινούνται παράλληλα με τη σύμβαση, δεν βαίνουν αντίθετα με τις ρυθμίσεις της, αλλά κινούνται στο πλαίσιο μονομερών διεκδικήσεων.

Αυτές είναι ορισμένες από τις επισημάνσεις που ξεειδικεύονται περαιτέρω.

2. Πρωτοβουλίες των Κρατών στη Διαμόρφωση του Δικαίου της Θάλασσας

Η σύμβαση είναι ένα κείμενο που αντλεί πολλές από τις διατάξεις του από το Εθιμικό Δίκαιο. Η σχέση των κρατών με τη θάλασσα είναι προαιώνια. Στο μεγαλύτερο μέρος τους οι κανόνες αυτοί έχουν διαμορφωθεί από μονομερείς διεκδικήσεις. Ακόμη και η αρχή της ελευθερίας των θαλασσών, πριν περάσει στο επίπεδο της οικουμενικής αποδοχής διά της κοινής πρακτικής, απαιτήθηκε έναντι των κλειστών θαλασσών και της ανάγκης να διασφαλίζεται η ελεύθερη ναυσιπλοΐα σε εναντίωση της αντίθετης αντίληψης περί κλειστών θαλασσών. Ο θεσμός της υφαλοκρηπίδας ήταν το αποτέλεσμα της μονομερούς κήρυξης της από τον Αμερικανό πρόεδρο Harry Truman, το 1945, που διεμβόλισε την ελευθερία των θαλασσών, όσον αφορά στην εκμετάλλευση των πόρων τμήματος του βυθού της περιοχής αυτής που έχει μια γεωγραφική και γεωλογική συγγένεια με τις ακτές. Ανάλογες ήταν οι κινήσεις κρατών που αποδείχθηκαν πρωτεργάτες νέων θαλάσσιων ζωνών που κατοχύρωναν αποκλειστικό δικαίωμα ή δικαιοδοσία υπέρ του παράκτιου κράτους⁴. Σε

4. Βλ. σχετικά με την ιστορική εξέλιξη Χρήστος Ροζάκης, *Το Δίκαιο της Θάλασσας και η Διαμόρφωσή του από τις Διεκδικήσεις των Παράκτιων Κρατών*, Αθήνα, Παπαζήσης (1976), καθώς και σχετικά με την υφαλοκρηπίδα, Γρηγόρης Τσάλας και Μαριάνθη Κλάδη, *Το Διεθνές Καθεστώς των Θαλασσών και των Ωκεανών*, Αθήνα. Ι. Σιδέρης (2003), σελ. 273.

κάθε περίπτωση, όμως, τα κράτη δεν απομακρύνθηκαν από την αρχική αντίληψη ότι η θάλασσα εξυπηρετεί τη ναυσιπλοΐα ως την κυριότερη εκδήλωση της επικοινωνίας.

Οι μεμονωμένες πρωτοβουλίες και διεκδικήσεις εξακολουθούν να κυριαρχούν στον τρόπο διαμόρφωσης του σύγχρονου Δικαίου της Θάλασσας. Η σύμβαση του 1982 ολοκλήρωσε τις απαιτήσεις αυτές και τις συγκέρασε σε ένα κείμενο που αντανακλά τις αντιτιθέμενες αντιλήψεις όλων των ομάδων. Είναι εξίσου χαρακτηριστικό ότι, παρόλο που το Δίκαιο της Θάλασσας έχει πλήρως διατυπωθεί σε ένα ενιαίο κείμενο με δεσμευτική ισχύ, εντούτοις οι μεμονωμένες διεκδικήσεις παραμένουν. Τα κράτη ανεξαρτήτως προσχώρησης διατηρούν τη βούλησή τους να πρωτοτυπούν και να διεκδικούν ή να θεσπίζουν νέες θαλάσσιες ζώνες που διαφοροποιούνται όσον αφορά τόσο στο εύρος που είναι μικρότερο του προβλεπόμενου από τη σύμβαση, όσο και στην ειδικότερη αρμοδιότητα σε σχέση με όσα διαλαμβάνει για την αντίστοιχη ζώνη η ίδια η σύμβαση. Μετά τη θέση σε ισχύ της Σύμβασης του 1982, πολλά κράτη προχώρησαν σε μονομερείς θεσπίσεις ζωνών ή επιλεκτικές οριοθετήσεις που κινούνται παράλληλα, που δεν προβάλλονται ούτε κρίνονται ως ασυμβίβαστες με τη σύμβαση.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα όλων αυτών των μεμονωμένων απαιτήσεων είναι ότι κινούνται με μεγαλύτερη ελευθερία και πάντως παράλληλα με τη σύμβαση. Χαράσσουν νέες διεκδικήσεις που είναι εξατομικευμένες, αφορούν δε σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιστάσεις που δεν θα ήταν δυνατό να αντιμετωπιστούν στη Σύμβαση του 1982.

3. Η Ανάπτυξη του Δικαίου της Θάλασσας: Από το Εθιμικό στο Συμβατικό Δίκαιο

Από την εξέλιξη του Δικαίου της Θάλασσας προκύπτει ότι προηγείται συνήθως η πρακτική και έπειτα η κωδικοποίησή του. Οι αρχικοί εθιμικοί κανόνες αναπτύχθηκαν εντυπωσιακά, παρακολουθώντας την εξέλιξη της τεχνολογίας στη ναυτιλία, στις επικοινωνίες και στις δυνατότητες εκμετάλλευσης των θαλάσσιων πόρων. Η αρχική ιδέα ότι το Δίκαιο της Θάλασσας εξυπηρετεί πρωτίστως την επικοινωνία μεταξύ των χωρών παρέμεινε έως τις ημέρες μας οδηγός των απόψεων, όταν οι σχετικές ρυθμίσεις διαμορφώνονται στις διεθνείς συνδιασκέψεις⁵.

Τη δεκαετία του 1970, στη συνδιάσκεψη υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, με αφετηρία την προγενέστερη σύμβαση του 1958, άρχισε μια παγκόσμια αναδιαπραγμάτευση ή προσαρμογή των όρων που προέρχονται από το Εθιμικό Δίκαιο στη βάση των νέων πολιτικών, επιστημονικών και τεχνολογικών δεδομένων. Αναβαθμίστηκε ο ρόλος των αναπτυσσόμενων χωρών, προβλέφθηκαν νέες μέθοδοι αξιοποίησης των θαλάσσιων πόρων και κατοχυρώθηκαν ρυθμίσεις επί των παραδοσιακών χρήσεων, μέσα σε ένα πνεύμα ανανέωσης των διατάξεων ώστε να προσαρμόζονται στα νέα επιστημονικά ευ-

5. Βλ. McDougal, M., Burke, W., *The Public Order of the Oceans*, The Hague, Martinus Nijhoff, 1986.

ρήματα και την τεχνολογική εξέλιξη. Με τη Σύμβαση του 1982 διευθετήθηκαν κατ' ισόρροπο τρόπο οι διεκδικήσεις περί αξιοποίησης του θαλάσσιου πλούτου, διασφαλίστηκε υπέρ του κοινού συμφέροντος η έννοια της ελεύθερης χρήσης των περιοχών πέραν της αιγιαλίτιδας ζώνης, λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα των παράκτιων χωρών στις ζώνες που μπορεί να εκμεταλλεύεται αποκλειστικά, τονίστηκε η έλλογη χρήση της θάλασσας ανάμεσα στις δύο κατηγορίες χρηστών της, ήτοι των παράκτιων κρατών από τη μια πλευρά και των τρίτων κρατών (flag states) από την άλλη, προνοήθηκε η διευκόλυνση των χρήσεων, επικυρώθηκε η ασφάλεια των παράκτιων χωρών, ενώ προβλέφθηκαν και οι ρυθμίσεις εκείνες που αντικατοπτρίζουν τις περιβαλλοντικές ανησυχίες των χωρών στις θάλασσες⁶. Η Σύμβαση του 1982 συνιστά έναν πραγματικό κώδικα των ρυθμίσεων όλων των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στη θάλασσα και έλυσε αρκετές από τις ασάφειες που επικρατούσαν γύρω από ζωτικά ζητήματα και για τα οποία θεωρείτο ότι τελούσαν σε μια αναρχία⁷.

Η σύμβαση αποτυπώνει τις τάσεις και τις αντιλήψεις που επικρατούν τη δεδομένη στιγμή, και τις ανάγκες που η σύμβαση επιδιώκει να εκπληρώσει, απεικονίζει δε τις προτιμήσεις των χωρών όσον αφορά στην αξιοποίηση των θαλασσών. Αυτές οι προτιμήσεις, καθώς και οι προσδιοριστικοί παράγοντες υλοποίησής τους, κατατείνουν στην ικανοποίηση των αξιών τις οποίες η δεδομένη διεθνής κοινότητα επιχειρεί να αποκαταστήσει και προωθήσει. Η προτίμηση υπέρ του οικονομικού οφέλους σε αρκετά σημεία συμβιβάστηκε με τις προθέσεις των χωρών μιας άλλης μερίδας να διατηρήσουν τον έλεγχο ή να μην αποκλειστούν σε θαλάσσιες περιοχές όπου η στρατηγική τους είναι δυνατόν να αναπτυχθεί.

Η σύμβαση αντιμετωπίζεται ως προς την εφαρμογή της όπως κάθε άλλο συμβατικό κείμενο. Οι εθιμικές διατάξεις της έχουν οικουμενική εφαρμογή, συνεπώς ισχύουν ανεξαρτήτως προσχώρησης στη σύμβαση μιας χώρας, οι δε προοδευτικές διατάξεις ισχύουν μόνο μεταξύ των μερών που την έχουν αποδεχθεί. Αυτό το γεγονός ακόμη και σήμερα είναι ένα πρόβλημα, ευτυχώς όχι μεγάλο. Οι ΗΠΑ, ενώ δέχονται σχεδόν το σύνολο της σύμβασης, πλην του Μέρους που αναφέρεται στην κοινή κληρονομιά, ως Εθνικό Δίκαιο, ακόμη και μέχρι τη στιγμή αυτή δεν έχουν αποσπάσει την έγκριση των κοινοβουλευτικών σωμάτων για την προσχώρηση, διότι έχει υπερισχύσει η αντίρρηση ως προς το προβλεπόμενο σύστημα της κοινής κληρονομιάς της ανθρωπότητας, που κρίνεται ότι αποβαίνει σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων τους, παρ' όλες τις αναθεωρήσεις που δέχθηκε η σύμβαση με τη νεότερη συμφωνία του 1994. Οι ΗΠΑ έχουν ένα ακόμη χαρακτηριστικό. Συνιστούν μια χώρα που σε μεγάλη έκταση περιβρέχεται από ωκεανούς και έχει αξιοποιήσει τις θαλάσσιες ζώνες στο έπακρο, και μάλιστα στο σύνολό τους, επί τη βάση της σύμβασης και αυτή η πρακτική της έχει ιδιαίτερα βαρύνουσα

6. Βλ. Stavropoulos, C., "The Third Conference on the Law of the Sea in a Historical Perspective", στο Rozakis Ch., Stephanou, C., (eds.), *The New Law of the Sea*, The Hague, Martinius Nijhoff, 1983, σελ. 13.

7. Βλ. Leary, D., Chakraborty, An., "New Horizons in the Law of the Sea", 36 *VUW L. Rev.* 675, 2005, σελ. 680.

σημασία. Είναι δε κατεξοχήν χρήστης των υπερπόντιων θαλάσσιων και ωφελείται από τις νέες ρυθμίσεις, τουλάχιστον όσον αφορά στα διεθνή στενά.

Η μη συμμετοχή των ΗΠΑ δεν τις αποκόπτει από τα οφέλη των ρυθμίσεων της σύμβασης για το σύνολο των θαλάσσιων ζωνών, με την εξαίρεση του συστήματος εκμετάλλευσης των σκληρών μεταλλευμάτων του διεθνούς βυθού. Οι ΗΠΑ, που έχουν υιοθετήσει, σε πλήρη εναρμόνιση με τη Σύμβαση του 1982, όλες τις θαλάσσιες ζώνες εθνικής κυριαρχίας και δικαιοδοσίας, θεωρούν ότι η σύμβαση αντικατοπτρίζει Εθνικό Δίκαιο για όλες τις ρυθμίσεις, πλην εκείνων του διεθνούς βυθού⁸. Με την πιθανή εξαίρεση των διεθνών στενών, υπάρχει συναίνεση ότι το Εθνικό Δίκαιο πράγματι διαπνέει το σύνολο των διατάξεων αυτών, στις οποίες οι ΗΠΑ αναφέρονται. Ακόμη, χαρακτηριστικό είναι ότι οι ΗΠΑ ως υπερδύναμη αντλούν τα οφέλη της σύμβασης για να εξυπηρετούν τον αντικειμενικό στόχο τους, που παραμένει η ασφάλεια και εκδηλώνεται αναλόγως τόσο με τη διεύρυνση της αιγιαλίτιδας ζώνης στα 12 ν.μ., καθώς και με την καθιέρωση της συνορεύουσας ζώνης για την αντιμετώπιση και την πάταξη της λαθρομετανάστευσης, όσο και με την επιβεβαίωση της διεθνούς ναυτικής παρουσίας τους, με την εμπέδωση των διεθνών στενών⁹. Παράλληλα, έχει προβεί στη θέσπιση ΑΟΖ.

4. Η Γεωπολιτική και Στρατηγική Παράμετρος στη Σύμβαση του 1982 και Οι Δυνατότητες Αξιοποίησης από τα Παράκτια Κράτη

Η σύμβαση διαμόρφωσε νέες θαλάσσιες ζώνες και προσάρμοσε στα νέα δεδομένα τις ήδη υπάρχουσες. Κατά τη θέσπιση θαλάσσιων ζωνών λαμβάνεται υπόψη η δεδομένη γεωγραφική κατάσταση κάθε περιοχής. Πολλές από τις ρυθμίσεις αυτές επηρεάζουν ή μπορούν να επηρεάσουν τις επιλογές της κάθε χώρας:

- Πρώτον, τα σημεία βάσης (από τα οποία μετρείται τόσο η αιγιαλίτιδα όσο και οι άλλες παράκτιες ζώνες) ακολουθούσαν παραδοσιακά τη φυσική ακτογραμμή, τώρα, όμως, προστέθηκε η δυνατότητα χάραξης «ευθειών γραμμών βάσης». Οι ευθείες γραμμές βάσης κλείνουν τις κολπώσεις της ακτογραμμής, εξομαλύνουν ευθυγραμμίζοντας τις καμπυλώσεις του εξωτερικού ορίου της αιγιαλίτιδας ζώνης, και ενσωματώνουν στα εσωτερικά ύδατα περιοχές της αιγιαλίτιδας ζώνης σε βάρος της ανοικτής θάλασσας. Το σύστημα των ευθειών γραμμών βάσης ευνοεί κράτη με κόλπους και έντονες εσοχές που σχηματίζουν οι ακτές τους. Οι ευθείες γραμμές δεν μπορούν να υιοθετηθούν από όλα τα παράκτια κράτη παρά μόνον από εκείνες που πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει η σύμβαση¹⁰. Προτάσεις

8. Σημαντικός άξονας των επιχειρημάτων των στρατιωτικών επιτελείων της χώρας αυτής είναι η προώθηση της έννοιας των διεθνών στενών, όπως αυτή καθιερώνεται στη σύμβαση.

9. Βλ. σχετικά Candace Bates, "US ratification of the UN Convention on the Law of the Sea: Passive Acceptance is not Enough to protect US property Interests", 31 *N.C.J. Int'l & Comp. Re.* 745, 2006, σελ. 771 επ.

10. Βλ. Reisman, M. W., Westerman, G., *Straight Baselines in International Maritime Boundary Delimitation*, New York, St. Martin's Press, 1992, σελ. 71 επ.

σχετικά με την υιοθέτηση ευθειών γραμμών βάσης στην περίπτωση της Ελλάδας έχουν γίνει αντικείμενο μελέτης, χωρίς μέχρι σήμερα να έχουν αξιοποιηθεί¹¹. Η Κύπρος έχει χαράξει ευθείες γραμμές και, παρόλο που τέτοια θέσπιση λόγω της ομαλότητας των ακτών της δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, καμία χώρα δεν έχει αντιδράσει επ' αυτού.

- Δεύτερον, η αιγιαλίτιδα ζώνη είναι μια ζώνη εθνικής κυριαρχίας όπου επικρατεί η αβλαβής διέλευση που διευκολύνει τη ναυσιπλοΐα¹² και μπορεί να εκτείνεται έως τα 12 ν.μ. από τα σημεία βάσης, είτε αυτά είναι η φυσική ακτογραμμή είτε είναι οι ευθείες γραμμές, πάντοτε όμως σε απόλυτη εναρμόνιση και συμμόρφωση με όσα προβλέπονται στη σύμβαση. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι ένα ελάχιστο όριο 3 ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης, ως τεκμαρτό, πρέπει να ανταποκρίνεται σε κάθε παράκτιο κράτος. Ενώ μέχρι σήμερα η αιγιαλίτιδα συνδυναζόταν σχεδόν αποκλειστικά με την ασφάλεια του παράκτιου κράτους, εντούτοις σε αυτή την αντίληψη έχει προστεθεί η ανάγκη να θεσπίζονται εντός της ζώνης αυτής οι αναγκαίοι κανόνες για την ασφαλή ναυσιπλοΐα, ή να λαμβάνονται μέτρα που αποσκοπούν στην έγκαιρη αντιμετώπιση των σύγχρονων απειλών που στρέφονται κατά της διεθνούς ασφάλειας. Κάθε κράτος μπορεί να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη στα 12 ν.μ. Ωστόσο, δεν υπάρχει υποχρέωση ή ανάγκη το εύρος αυτό να φτάνει το ανώτατο επιτρεπτό όριο ή να είναι ομοιόμορφο. Πέραν των διαφοροποιήσεων που επιβάλλει η γεωγραφία της περιοχής, κυριότερη εκ των οποίων είναι η γειτνίαση, το εύρος μπορεί να ποικίλλει στη βάση διαφόρων κριτηρίων, που ανταποκρίνονται τόσο στις εθνικές ανάγκες της χώρας, όπως είναι η αντιμετώπιση απειλών, όσο και σε διεθνείς υποχρεώσεις, όπως είναι η ναυσιπλοΐα.
- Τρίτον, θεσπίστηκε η «αποκλειστική οικονομική ζώνη» (ΑΟΖ) με εξωτερικό όριο τα 200 ν.μ. από τα σημεία βάσης, επί της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί λειτουργικές αρμοδιότητες. Ένα χαρακτηριστικό της νέας αυτής ζώνης είναι ότι τα όριά της συμπίπτουν με αυτά της υφαλοκρηπίδας, που αποτελεί τον βυθό της ΑΟΖ. Προϋπόθεση της ΑΟΖ είναι η προηγούμενη οριοθέτηση με όμορες χώρες. Διαφορετικά, κήρυξη μπορεί να γίνεται, αλλά, αν δεν έχει ολοκληρωθεί η οριοθέτηση, το παράκτιο κράτος δεν μπορεί να την εκμεταλλεύεται. Ο βαθμός αντίδρασης είναι σημαντικό στοιχείο, διότι η ΑΟΖ είναι μια ζώνη που, για να την αξιοποιήσει ουσιαστικά ως προς τις ρυθμίσεις της σύμβασης, το παράκτιο κράτος πρέπει να έχει προβεί στην οριοθέτησή της. Διαφορετικά, θα παραμείνει μόνο στην κήρυξή της. Το ενδιαφέρον της ζώνης εστιάζεται στις νησιωτικές περιοχές ενός κράτους. Παράδειγμα αυτού αποτελεί η Ελλάδα, που δεν έχει κηρύξει ΑΟΖ. Η Ελλάδα θα επιθυμούσε να αποκτήσουν τα νησιά ΑΟΖ για λόγους αλιείας, την οποία ένα

11. Βλ. Κατσούφρος, Θ., «Η Εφαρμογή των Αφορωσών στις Γραμμές Βάσης Διατάξεων της Σύμβασης στην Ελληνική Έννομη Τάξη», στο Δίπλα, Χ., Ροζάκης, Χρ., (επιμ.), *Το Δίκαιο της Θάλασσας και η Εφαρμογή του στην Ελλάδα*, Αθήνα, Ι. Σιδέρης, 2004, σελ. 51 επ.

12. Βλ. Δίπλα, Χ., «Η Ελληνική Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τα Στενά Διεθνούς Ναυσιπλοΐας», στο Δίπλα, Χ., Ροζάκης, Χρ., (επιμ.), *ό.π.*, σημ. 10, σελ. 25 επ.

μεγάλο μέρος του πληθυσμού των νησιών αυτών έχει ως κύρια επαγγελματική δραστηριότητα. Στην περιοχή πέριξ των νήσων του ΒΑ Αιγαίου, η αντίδραση της Τουρκίας δεν θα σημαίνει μόνο μια πολιτική πίεση να αποθαρρυνθεί η χώρα μας από μια τέτοια πρωτοβουλία¹³, αλλά θεωρείται προϋπόθεση η συγκατάθεσή της στην οριοθέτηση, όχι μόνον ΑΟΖ, αλλά και της πολύ στενότερης σε έκταση ζώνης αλιευτικής προστασίας. Η τυχόν αντίδρασή της μάλλον εξουδετερώνει όχι μόνο την οριοθέτηση, αλλά και την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων.

- Τέταρτον, όσον αφορά στην υφαλοκρηπίδα, που είναι μια ζώνη για την οποία δεν απαιτείται κήρυξη, καταργήθηκε το γεωλογικό κριτήριο της φυσικής προέκτασης που είχε αρχικά εφαρμοστεί με τη σύμβαση περί υφαλοκρηπίδας του 1958 και θεσπίστηκε το κριτήριο της απόστασης των 200 ν.μ. από τα σημεία βάσης. Παράλληλα, προβλέφθηκε ρητά ότι και τα νησιά έχουν εκτός από αιγιαλίτιδα ζώνη, ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα. Υπάρχει, όμως, μια διάκριση σε βάρος των νησίδων και βράχων που, ενώ δικαιούνται αιγιαλίτιδας ζώνης, εντούτοις, εφόσον δεν είναι κατοικήσιμοι ή στερούνται ίδιας οικονομικής ζωής, δεν δικαιούνται υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ.

Το δικαίωμα εκμετάλλευσης των πόρων της υφαλοκρηπίδας μπορεί να ασκείται, βασική, όμως, προϋπόθεση σε περιοχές στενότητας σε σχέση με άλλο κράτος που δικαιούται ανάλογης υφαλοκρηπίδας, είναι η αναγκαία οριοθέτηση, διά συμφωνίας μεταξύ τους, ή φυσικά με δικαστική απόφαση, αν δεν είναι δυνατή συμφωνία, με τις αντικείμενες ή παρακείμενες χώρες. Όσο η εκκρεμότητα αυτή δεν επιλύεται, δεν είναι δυνατή η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας. Η Σύμβαση του 1958 δεν απέτρεπε τη μονομερή οριοθέτηση, εφόσον αυτή συνέπιπτε με τη μέση γραμμή ή τη γραμμή της ίσης απόστασης, αλλά, όπως σημειώνεται, η αντίληψη υπέρ της οριοθέτησης μετά από συμφωνία κερδίζει έδαφος στη διεθνή πρακτική¹⁴. Σύμφωνα δε με τη Σύμβαση του 1982, προέχει ως απαραίτητος όρος της οριοθέτησης, που αποτελεί προϋπόθεση για την απόλαυση των δικαιωμάτων επί των πόρων, η συμφωνία μεταξύ των ενδιαφερομένων αντικείμενων ή παρακείμενων παράκτιων κρατών που θα πρέπει να βασίζονται στο Διεθνές Δίκαιο, ακολουθώντας τη μέθοδο της μέσης γραμμής/γραμμής ίσης απόστασης με προοπτική την επίτευξη δίκαιου αποτελέσματος.

Η οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας, που πλέον είναι κοινή με αυτήν της ΑΟΖ, είναι μείζων στο Δίκαιο της Θάλασσας¹⁵. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα οξύ σε περιοχές γεωγραφικής στενότητας όπου ενίοτε η στενότητα αυτή συνδυάζεται με παρεμβολή νησιών. Θετικό στοιχείο που αντλείται από τη Σύμβαση του 1982 για μια χώρα με συστάδα νησιών και χαρακτηριστικό της την αλληλουχία και πολιτική ενότητα με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας είναι η διατύπωση ότι, αναμφισβήτητα, τα νησιά δικαιούνται υφαλοκρηπίδας,

13. Βλ. σχετική επισήμανση από την Στρατή, Αν., «Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη», στο Δίπλα Χ., Ροζάκης Χρ., (επιμ.), *ό.π.*, σημ. 10, σελ. 197.

14. Βλ. Ροζάκης, Χρ., «Η Ελληνική Ηπειρωτική Υφαλοκρηπίδα: Διεθνείς και Εσωτερικοί Παράμετροι», στο Δίπλα, Χ., Ροζάκης, Χρ., (επιμ.), *ό.π.*, σημ. 10, σελ. 217 επ.

15. Βλ. Gerard Tanja, *The Legal Dimension of International Maritime Boundaries*, Deventer, Kluwer (1990).

κάτι που δεν διατυπωνόταν έτσι σαφώς στην προηγούμενη Σύμβαση του 1958. Για τα νησιά αυτά τίθεται το ερώτημα, πού θα αποτυπωθεί η μέση γραμμή, όπως προβλέπεται ως μέθοδος οριοθέτησης, ή αν, εν προκειμένω, θα ισχύσουν οι κανόνες περί σχετικών περιστάσεων στη λογική της επίτευξης ενός δίκαιου αποτελέσματος. Οι σχετικές περιστάσεις μετριάζουν την ισχύ των νησιών στον καθορισμό οριοθέτησης αποδίδοντας τους μισή επίρεια. Αυτό είναι ένα δυσχερές σημείο στη διαδικασία οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας των νησιών που κείνται στη «λάθος» πλευρά.

Η σύμβαση δεν μπορεί να προτείνει την τελική διαμόρφωση της οριοθετικής γραμμής, λόγω του ότι οι γεωγραφικές ιδιομορφίες των κρατών ποικίλλουν. Οι διαφορές που προέρχονται από την εφαρμογή της σύμβασης αφορούν σε συντριπτικό βαθμό στην οριοθέτηση. Μάλιστα η σύμβαση, όπως διατυπώνει τις περί οριοθέτησης ρυθμίσεις, ενθαρρύνει μάλλον τα κράτη να προσφεύγουν στη δικαιοσύνη προκειμένου να επιτύχουν την οριοθέτηση. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης έχει αντιμετωπίσει έναν μεγάλο αριθμό υποθέσεων που αφορούν στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Και οι δύο κατά σειρά συμβάσεις έχουν προκαλέσει τη δημιουργία τέτοιων οριοθετικών διαφορών.

Ο διεθνής δικαστής Shigeru Oda, ένας βαθύς γνώστης του Δικαίου της Θάλασσας, παρατηρεί ότι η Σύμβαση του 1982, όπως και η προηγούμενη του 1958, δεν έδωσε σαφή ορισμό ως προς τις μεθόδους οριοθέτησης. Η αναφορά σε ειδικές ή σχετικές περιστάσεις δεν προσφέρουν ένα αντικειμενικό κριτήριο, άλλο από τον όρο της ευθυδικίας ή του δίκαιου αποτελέσματος. Η οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ δεν μπορούν να ορισθούν καθαρά σε νομικούς όρους. Η διανομή μιας γεωγραφικής περιοχής εξ αφορμής της σύμβασης οδηγεί σε διένεξη και εν τέλει οδηγεί προς λύση από τον διεθνή δικαστή¹⁶.

Ένα επιπλέον ζήτημα, που τίθεται, απορρέει από τη διάταξη του άρθρου 122 της σύμβασης. Η εν λόγω διάταξη διακρίνει ορισμένα από τα νησιά ανάλογα προφανώς του μεγέθους τους¹⁷ και της αυτόνομης οικονομικής και ανθρώπινης βιωσιμότητάς τους, όσον αφορά στη διεκδίκηση υφαλοκρηπίδας. Τα μεγάλα νησιά και οι κατοικημένες νησίδες εκτός αμφιβολίας μπορούν να υπολογίζονται ως διεκδικητές υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ. Αυτό προκύπτει από τις σχετικές διατάξεις του άρθρου 122, όπου ορίζεται ότι δικαιούνται υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ όσα νησιά, νησίδες ή βράχοι είναι ή κρίνονται ικανά να υποστηρίξουν την ανθρώπινη κατοίκηση (that can sustain human habitation). Η διάταξη περί του τι συνιστά κατοικήσιμο ή δυνάμενο εκ των φυσικών συνθηκών να κατοικηθεί βράχο ή δυνάμενο να συντηρήσει ανθρώπινη ζωή από άποψη προϋποθέσεων διαβίωσης, λόγω της έντονα ερημωμένης φύσης του και του συνήθως μικρού μεγέθους του, είναι αρκετά ασαφής. Οι σχηματισμοί αυτοί δεν εξαιρούνται από τις άλλες ζώνες. Η διάκριση αυτή αφορά μόνο σε ό,τι έχει σχέση με την υφαλοκρηπίδα και στην ΑΟΖ.

16. Βλ. Shigeru Oda, "Some Reflections on Recent Developments in the Law of the Sea", 27 *Yale J. Int'l L.* 217 (2002), σελ. 219.

17. Η Αναστασία Στρατή σημειώνει ότι η διάταξη αυτή του άρθρου 121 παρ. 3 δημιουργεί ερμηνευτικά προβλήματα, διότι διακρίνει τους σχηματισμούς αυτούς όχι με βάση, όπως παρατηρεί, το μέγεθος. Βλ. *ό.π.*, σημ. 12, σελ. 179.

Η θέση των νησιωτικών σχηματισμών έχει ιδιαίτερη γεωπολιτική αξία στη χάραξη εθνικής στρατηγικής ενός κράτους, όχι τόσο για τη χαρτογράφηση αιγιαλίτιδας ζώνης την οποία διατηρούν χωρίς διακρίσεις όλοι ανεξαιρέτως οι νησιωτικοί σχηματισμοί, ανεξαρτήτως αν είναι στο πέλαγος ή πλησίον των ακτών του αντικείμενου κράτους, όσο, κυρίως, για τη διεκδίκηση υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, στις οποίες περιλαμβάνονται οι μεμονωμένες ζώνες προστασίας της αλιείας που τυχόν ένα κράτος θεσπίζει αντί ΑΟΖ.

Όσον αφορά στην οριοθέτηση, η σύμβαση εκλαμβάνει τα νησιωτικά αυτά εδάφη, ανεξαρτήτως μεγέθους ή διαβάθμισής τους, αλλά επί τη βάση της ικανότητάς τους να συντηρήσουν ανθρώπινη διαβίωση και κατοίκηση, ως σαφείς σχετικές περιστάσεις χωρίς να το διατυπώνει ρητώς.

- Πέμπτον, επαναβεβαιώθηκε η αναγνώριση μιας «συνορεύουσας ζώνης» εκτεινόμενης στα 24 ν.μ. από τα σημεία βάσης, αφαιρουμένου του εύρους της αιγιαλίτιδας ζώνης από το τέλος της οποίας εκκινεί. Εντός αυτής, το παράκτιο κράτος έχει αποκλειστικές αρμοδιότητες σε τελωνειακά, μεταναστευτικά και υγειονομικά θέματα. Η θέσπιση της ζώνης αυτής είναι αναγκαία ώστε να μπορεί το παράκτιο κράτος να αντιμετωπίσει προληπτικά ή κατασταλτικά τις παραβιάσεις της εγχώριας νομοθεσίας του όσον αφορά στις τρεις προαναφερθείσες αρμοδιότητες. Η συνορεύουσα δεν απορροφάται από καμία άλλη ζώνη, ιδίως την ΑΟΖ, με την οποία αλληλεπικαλύπτεται¹⁸. Ούτε το παράκτιο κράτος μπορεί να επικαλείται κανόνες της συνορεύουσας ζώνης στην ΑΟΖ, αν δεν έχει θεσπίσει την πρώτη. Οι δύο ζώνες έχουν διακριτές αρμοδιότητες. Είναι σκόπιμη η θέσπιση της ζώνης για κράτη όπως η Ελλάδα που αντιμετωπίζουν το οξύ πρόβλημα της πάταξης της λαθρομετανάστευσης.
- Έκτον, προβλέφθηκαν ρυθμίσεις σχετικές με την προστασία κατά της μόλυνσης του θαλάσσιου περιβάλλοντος¹⁹, καθώς και για την προστασία των υποθαλάσσιων πολιτιστικών θησαυρών.

Σχετικά, ο δικαστής Shigeru Oda υποστηρίζει ότι, για να διατηρηθεί και προστατευθεί το περιβάλλον, η χρήση των θαλασσών είναι απαραίτητο να ρυθμίζεται και να περιορίζεται. Από τον τρόπο τής εν γένει διατύπωσης της σύμβασης, η εκμετάλλευση των θαλασσών συνιστά θετική ενέργεια· η προστασία έχει αρνητική σημασία, με την έννοια ότι επιβάλλονται περιορισμοί στη χρήση. Όπως τονίζει, η προστασία επιβάλλει την κατανομή του βάρους των περιορισμών στη χρήση των θαλασσών για τον σκοπό της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Το πώς θα οριστεί η κατανομή των βαρών ή

18. Βλ. Λιάκουρας, Π., «Η Συνορεύουσα Ζώνη στη Σύμβαση του 1982 για το Δίκαιο της Θάλασσας και η Εφαρμογή του στις Ελληνικές Θάλασσες», στο Δίπλα, Χ., Ροζάκης, Χρ. (επιμ.), *ό.π.*, σημ. 10, σελ. 123.

19. Βλ. περαιτέρω, Tsaltas, Gr., “Towards a World Protection Framework for the Martine Environment Through Promotion of International and Regional Cooperation Under the UN Convention on the Law of the Sea”, στο Strati, An., Gavouneli, M. Skourtos, N., *Unresolved Issues and New Challenges to the Law of the Sea*, Leiden, Martinus Nijhoff, 2006, σελ. 73 επ.

των ευθυνών είναι ζήτημα ευθυδικίας, δηλαδή επίτευξης ενός δίκαιου αποτελέσματος, και όχι νομικών όρων, ποικίλλει δε κατά περίπτωση²⁰.

5. Γεωπολιτικές Εκτιμήσεις και Πρωτοβουλίες

Η γεωπολιτική εκτίμηση οδηγεί στην υιοθέτηση θαλάσσιων ζωνών ή την ανάληψη αρμοδιοτήτων, έχοντας ως δεδομένο ότι η σύμβαση αφήνει στα κράτη την ευχέρεια να αξιοποιήσουν τις ρυθμίσεις. Η Ελλάδα στον τομέα αυτό έχει αφήσει αναξιοποίητο το σύνολο σχεδόν των ρυθμίσεων, εκτός εκείνων που αφορούν στη ναυσιπλοΐα. Μεγάλο μέρος των ρυθμίσεων είναι ευνοϊκές των συμφερόντων της, που παρόλα αυτά δεν έχει αξιοποιήσει. Μεταπολεμικά δεν έχει κηρύξει καμία θαλάσσια ζώνη, ούτε έχει βελτιώσει τις υπάρχουσες, ούτε καν τις έχει προσαρμόσει. Ακόμη και το ΝΔ περί εκμετάλλευσης των πόρων της υφαλοκρηπίδας ως προς τις ρυθμίσεις υπακούει στην προηγούμενη Σύμβαση του 1958²¹. Δεν έχει δε υιοθετήσει τις ευθείες γραμμές βάσης ούτε έχει λάβει υπόψη τους σκοπέλους ως σημεία έναρξης των θαλάσσιων ζωνών, πράγμα που θα προκαλούσε την έστω μερική επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Δεν έχει υιοθετήσει ζώνη για τον έλεγχο και την προστασία της αλιείας που είναι ένα κύριο επαγγελματικό μέλημα των νησιωτών. Υπενθυμίζουμε δε ότι δεν έχει θεσπίσει συνορευούσα ζώνη, που ως ζώνη ασφάλειας είχε υιοθετήσει στον Μεσοπόλεμο, παρότι, ως χώρα με αφύλακτες θαλάσσιες διόδους, είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένη στην παράνομη είσοδο λαθρομεταναστών.

Η σύμβαση προσφέρει ένα ευρύ πεδίο αξιοποίησης των συμφερόντων των κρατών. Οι δυνατότητες που προσφέρει η Σύμβαση του 1982 συμφέρει άμεσα την Ελλάδα, που έχει επικεντρωθεί μόνο στα πιθανά ωφελήματα που προσδοκά από την ενδεχόμενη διεύρυνση της αιγιαλίτιδας ζώνης, εκτός από τη σταθερή θέση της να επιλύσει και ορθώς το ζήτημα της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας. Είναι δε αξιοποιήσιμη η σύμβαση όσον αφορά στο πλεονέκτημα που αποκομίζει από τις ευθείες γραμμές βάσης²², όχι μόνο διότι η χώρα χαρακτηρίζεται από τις έντονα καμπυλωτές ακτές της, αλλά διότι ένας αριθμός κόλπων θα μπορούσε να μετατραπεί σε εσωτερικά ύδατα, μετακινώντας με τον τρόπο αυτό το όριο έναρξης της αιγιαλίτιδας ζώνης σε βάρος της ανοικτής θάλασσας. Ακόμη και από τις προβλεπόμενες ζώνες, δίνεται η ευχέρεια στα κράτη, που έχουν τις δικές τους γεωπολιτικές εκτιμήσεις, να επιλέξουν ένα διαφοροποιημένο κυμαινόμενο εύρος που να μην υπερβαίνει το μέγιστο επιτρεπτό ανάλογα με τις ανάγκες που επιθυμούν να ικανοποιήσουν.

Η σύμβαση δεν απαγορεύει παράλληλες ρυθμίσεις ή καθεστώτα, ούτε αποθαρρύνει επιλεκτικές ή αποσπασματικές εφαρμογές ή άλλες λειτουργικές ρυθμίσεις που δεν κρίνονται ασυμβίβαστες ούτε την αντιστρατεύονται. Η σημασία της αλιείας για την οικονομία του παράκτιου κράτους είναι δεδομένη, κρίνοντας ως ευκατάρτη τη θέσπιση

20. Βλ. Shigeru Oda, *ό.π.*, σημ. 14, στη σελ. 221.

21. Βλ. *ό.π.*, Χρήστος Ροζάκης, «Η Ελληνική Υφαλοκρηπίδα: Διεθνείς και Εσωτερικές Νομικές Παράμετροι».

22. Βλ. George Politakis, "The Aegean Agenda: Greek National Interests and the New Law of the Sea Convention", 10 *Int'l J. Marine & Coastal L.* 497 (1995), σελ. 498 επ.

αλιευτικής ζώνης. Με τον τρόπο αυτό, ένα κράτος μπορεί να παρακάμπτει τη θέσπιση και συνακόλουθη οριοθέτηση ΑΟΖ και να περιορίζει τις δραστηριότητές του μόνο σε αρμοδιότητες που αφορούν στην προστασία της αλιείας. Ομοίως, στη Μεσόγειο, όπως και στο Αιγαίο, οι κίνδυνοι εκτεταμένων οικολογικών καταστροφών με επιπτώσεις στην αλιεία που προέρχονται από την κυκλοφορία των πλοίων γενικώς ή την πρόκληση από ναυάγια, καθώς και από τη μεταφορά πετρελαίου, είναι υπαρκτοί και άμεσοι. Για την εκτεταμένη νησιωτική περιφέρεια της Ελλάδας, η θέσπιση και ουσιαστική αξιοποίηση των ρυθμίσεων της ΑΟΖ, που αφορούν κατά κύριο λόγο στη ζώνη προστασίας της αλιείας, προβάλλει ως αναγκαία²³. Η προοπτική αυξημένης δραστηριότητας στα θέματα αυτά καθιστά επιτακτική τη συνεργασία μεταξύ εμπλεκόμενων κρατών²⁴. Η προστασία των ζωνών θαλάσσιων πόρων μπορεί να διευκολυνθεί με τη θέσπιση ζωνών οικολογικής προστασίας. Εντάσσεται δε στο πλαίσιο και του ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος όσον αφορά στο περιβάλλον και την ενέργεια.

Το θεμελιώδες αίτημα της εθνικής ασφάλειας έχει πρωταρχική σημασία, αλλά δεν είναι το μόνο²⁵. Η εθνική ασφάλεια δεν μπορεί να περιορίζεται μόνο στο δεδομένο της ενίοτε τεταμένης σχέσης με τα κράτη της εγγύς περιοχής ώστε να θεωρείται ότι απειλείται από αυτά και η κήρυξη και αξιοποίηση ζωνών θα του προσφέρουν την αναγκαία προστασία. Στο πλαίσιο αυτό προβάλλεται από την πλευρά της Ελλάδας η στενή αλληλουχία ανάμεσα στα ελληνικά νησιά και στα ηπειρωτικά εδάφη επειδή έχουν καίρια σημασία για την ενότητα της χώρας, όσο και η αξιοποίηση των ζωνών που σχετίζονται με την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και του ενάλιου πλούτου. Η ανάπτυξη και δράση της διεθνούς τρομοκρατίας είναι ένας εξίσου σοβαρός λόγος για να τίθενται θαλάσσιες περιοχές εγγύς των ακτών υπό την επιτήρηση και δυνατότητα πρόληψης και καταστολής από το παράκτιο κράτος. Η διασφάλιση της οικονομικής και εμπορικής δραστηριότητας είναι ομοίως ένας σημαντικός λόγος για την εδραίωση θαλάσσιων ζωνών με λειτουργικές αρμοδιότητες. Η παγκόσμια δραστηριότητα της ελληνικής ναυτιλίας συνάδει με την ελεύθερη ναυσιπλοΐα την οποία η Ελλάδα κατά κόρον υποστήριζε στο παρελθόν και αντιτασσόταν κατά της υιοθέτησης ή της επέκτασης θαλάσσιων ζωνών που συνεπάγονταν τη μείωση της ανοικτής θάλασσας.

6. Προβλήματα Λόγω Γεωγραφικών Ιδιαιτεροτήτων που δεν Επιλύονται από τη Σύμβαση

Σε πολλά σημεία της η σύμβαση χαρακτηρίζεται από γενικούς κανόνες, έχει αφήσει θέματα κρίσιμου για την εποχή ενδιαφέροντος αρρυθμιστά, αυξάνοντας, έτσι, τις πιθα-

23. Kariotis, Th., "A Greek Exclusive Economic Zone in the Aegean Sea", στο 18 *Mediterranean Quarterly* 56 2007, σελ. 64.

24. Βλ. Bernard Oxman, *ό.π.* σημ. 1, σελ.840-841.

25. Βλ. *id.*, σελ. 840 επ.

νόητες να ανακλύπουν κίνδυνοι και δυσκολίες ως προς την εφαρμογή της. Οι κανόνες του Δικαίου της Θάλασσας, καθώς και οι δυνατότητες και τα χαρακτηριστικά των θαλασσιών ζωνών του, έχουν κατά μεγάλο μέρος διαμορφωθεί εν όψει γεωγραφικών και γεωλογικών συνθηκών που ανταποκρίνονται σε χώρες που περιβρέχονται από ωκεανούς, παρά επιλύουν προβλήματα περιοχών που γι' αυτές έχει αναγνωρισθεί, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, η ύπαρξη σχετικών περιστάσεων ή ειδικών συνθηκών²⁶.

Οι γεωγραφικές περιστάσεις σε συνδυασμό με πολιτικές ή άλλες καταστάσεις επιτρέπουν ή αποκλείουν ορισμένες ενέργειες. Η περίπτωση του Αιγαίου πελάγους είναι διαφωτιστική εν προκειμένω. Η άμεση γειτνίαση με τις τουρκικές ακτές καθιστά ορισμένες ζώνες, που προβλέπονται στη σύμβαση, εντελώς ατελέσφορες. Δηλαδή, αν η Ελλάδα κήρυσσε ΑΟΖ περίξ των νησιών, η αντίδραση της Τουρκίας μάλλον θα εξουδετέρωνε κάθε εγχείρημα οριοθέτησης, που είναι απαραίτητη, όπως προβλέπεται στη σύμβαση. Παρόλα αυτά υπάρχει και η άποψη ότι διαμορφώνονται θετικές εξελίξεις από το ενδεχόμενο θέσπισης ΑΟΖ²⁷. Είναι μάλλον ισχυρότερο το επιχείρημα ότι ελλείψει οριοθέτησης δεν είναι δυνατόν να ασκηθούν δικαιώματα, που πηγάζουν από την ΑΟΖ, για τον μόνο λόγο ότι, εξαιτίας της διαφωνίας ή και αντίδρασης του όμορου κράτους, δεν θα είναι δυνατόν να επιτευχθεί συμφωνία οριοθέτησης, όπως απαιτείται από τη σύμβαση. Η προηγούμενη οριοθέτηση δεν εμποδίζει να προβεί η χώρα μας στην κήρυξη της ζώνης, αφήνοντας την οριοθέτηση, και συνεπώς την ουσιαστική εκμετάλλευση της θαλάσσιας αυτής ζώνης, όσον αφορά στην υπέρ των συμφερόντων της προστασία της αλιείας, σε μελλοντικό χρόνο.

Επιπλέον, δίνεται δυνατότητα να επιλέγονται ανάμεσα σε αυτές τις ζώνες που επικαλύπτονται μεταξύ τους, αναλόγως του εύρους τους και του εκμεταλλευτικού τους προορισμού, οι πλέον συμφέρουσες για τις υφιστάμενες ανάγκες που μπορεί να ικανοποιεί μια συγκεκριμένη ζώνη. Υπάρχουν, βέβαια, όρια στις επιλεκτικές προσεγγίσεις που είναι δυνατές.

Η γεωγραφική στενότητα στο νησιωτικό πλέγμα της Ελλάδας θέτει το δίλημμα: διεύρυνση της αιγιαλίτιδας ή θέσπιση συνορεύουσας ζώνης; Η τελευταία περίπτωση προσφέρει, ένεκα της λειτουργίας της, απείρως πλεονεκτικότερα ωφελήματα, έναντι της αιγιαλίτιδας, ιδίως στον τομέα της αντιμετώπισης της λαθρομετανάστευσης ή της πάταξης κάθε είδους παράνομης διακίνησης. Θα αναφερθώ σε μια και μόνο γεωγραφική περίπτωση, όπου το παράδειγμα είναι ανάγλυφο. Στο τρίγωνο ανάμεσα σε Πελοπόννησο-Κυκλάδες-Κρήτη, η τυχόν διεύρυνση αιγιαλίτιδας εξουδετερώνει τη θέσπιση της πιο συμφέρουσας συνορεύουσας ζώνης. Το ίδιο πάλι δίλημμα εγείρεται και όσον αφορά

26. Αυτό είναι ένα από τα προβλήματα της σύμβασης με αντίκτυπο στις μεθόδους οριοθέτησης δύσκολων περιοχών, όπως θα φανεί και το Αιγαίο, και για τις περιπτώσεις αυτές, όπου το κείμενο είναι πολύ γενικό και ασαφές και συχνά δυσχερές στην εφαρμογή του, ιδίως όσον αφορά στη διευκρίνιση και εφαρμογή των αρχών της ευθυδικίας ή του δικαίου αποτελέσματος, η δικαστική επίλυση έχει γίνει αναπόφευκτη.

27. Καταδεικνύεται ότι η ΑΟΖ θα καλύπτει το σύνολο της θάλασσας που παρεμβάλλεται ανάμεσα στα νησιά του ανατολικού Αιγαίου και στην ηπειρωτική χώρα και τις Κυκλάδες. Βλ. Theodore Kariotis, *ό.π.*, σμμ. 22.

στη σχέση διεύρυνσης αιγιαλίτιδας με τις περιοχές ανοικτής θάλασσας που διατίθενται προς διανομή υφαλοκρηπίδας. Σε περίπτωση που έχει εφαρμογή μια άκαμπτη αρχή ευθυδικίας και δίκαιου αποτελέσματος, με τις ασάφειες που προκύπτουν, η περαιτέρω αφαίρεση περιοχών ανοικτής θάλασσας δεν θα μειώσει ποσοστά υφαλοκρηπίδας που θα αντιστοιχούν στο γειτονικό κράτος, αλλά είναι πιθανόν να προκαλέσει ανάλογη μετακίνηση του ορίου της υφαλοκρηπίδας δυτικότερα, σε σύγκριση με μια μικρότερου εύρους αιγιαλίτιδα ζώνη. Ανάλογα διλήμματα προκαλούνται για τη διεθνή ναυσιπλοΐα, που, ίσως, για το παράκτιο κράτος, όπως η Ελλάδα, είναι προτιμότερο να υιοθετηθεί η εξαίρεση θαλάσσιων διαδρόμων, αντί της διαμόρφωσης διεθνών στενών.

Ανάλογες σκέψεις έχουν διαποτίσει τις προτάσεις γύρω από το ενδεχόμενο της διεύρυνσης της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης. Η χώρα μας κατ' επανάληψη έχει διακηρύξει ότι πρόκειται να θεσπίσει νέο εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης που να εναρμονίζεται με τον εθμικό κανόνα των 12 ν.μ. Πράγματι, η συντριπτική πλειονότητα των παράκτιων κρατών έχουν κηρύξει αιγιαλίτιδα ζώνη των 12 ν.μ., ανάμεσα σε αυτές και όσες δεν έχουν προσχωρήσει στην τελευταία Σύμβαση του 1982. Κυριότερες εξ αυτών είναι μέχρι πρότινος οι ΗΠΑ που, κατά τη συγγραφή του παρόντος άρθρου, δεν έχουν προσχωρήσει στη σύμβαση, ενόσω εκκρεμεί η έγκριση από τα κοινοβουλευτικά σώματα, η Τουρκία που, παρόλα αυτά, έχει υιοθετήσει το μέγιστο επιτρεπόμενο όριο των 12 ν.μ. σε πλήρη εναρμόνιση με τη σύμβαση, καθώς και το Ισραήλ.

Η διεύρυνση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα προκαλέσει μια σειρά από διεθνή στενά, στα οποία τα πλοία χρήστες τους θα ασκούν τον πλου διέλευσης αντί της αβλαβούς διέλευσης. Η Ελλάδα, με ερμηνευτική δήλωσή της στο πλαίσιο της σύμβασης, διεκδικεί την αρμοδιότητα αφενός μεν να ορίσει ποια στενά εμπίπτουν στον ορισμό και, αφετέρου, να χαράξει την πορεία εντός αυτών που τα πλοία θα διέρχονται σύμφωνα με την οριζόμενη ελευθερία που διατυπώνεται στη σύμβαση. Το καθεστώς των διεθνών στενών παρέχει περισσότερες ελευθερίες από την αβλαβή διέλευση, ιδίως όσον αφορά στη διέλευση των πολεμικών πλοίων και των υποβρυχίων, για τα οποία δεν υπάρχει υποχρέωση να διέρχονται σε ανάδυση. Αυτή η εξέλιξη έχει οδηγήσει ορισμένες χώρες στο να μην διευρύνουν παντού την αιγιαλίτιδα ζώνη τους. Εκεί όπου είναι δυνατόν να διαμορφωθεί διεθνές στενό, η Ιαπωνία, ως ένα παράδειγμα, όχι μόνο δεν διευρύνει αλλά τουναντίον περιόρισε το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης σε 3 ν.μ. προκειμένου να αποφύγει τη δημιουργία στενού²⁸.

7. Παράλληλα Καθεστώτα Θαλασσιών Ζωνών στη Μεσόγειο

Η Σύμβαση του 1982, παρά την κωδικοποιημένη μορφή της, αφήνει περιθώρια ελευθερίας και πρωτοτυπίας, καλλιεργεί δυνατότητες καινοτόμων ενεργειών προς διάφορες κατευθύνσεις, μέσα στα ευρύτατα όρια που αφήνει, ακόμη και ως προς τη διαμόρφωση νέων θαλάσσιων ζωνών πέραν της σύμβασης.

28. Βλ. Politakis, G., *ό.π.*, σημ. 21, σελ. 504.

Οι ρυθμίσεις της σύμβασης που προαναφέρθηκαν είναι ενδεικτικές, όχι, όμως, πλήρεις. Δεν επιβάλλεται στα κράτη η υποχρέωση να θεσπίσουν συγκεκριμένες θαλάσσιες ζώνες, εκτός, ίσως, κατά μίαν άποψη, από ένα ελάχιστο εύρος αιγιαλίτιδας ζώνης. Δεν ακυρώνουν δε τη δυνατότητα μονομερούς θέσπισης ή διεκδίκησης θαλασσιών ζωνών, όπως η αλιευτική ζώνη ή ζώνες ειδικής οικολογικής προστασίας, οι οποίες, ως επιμέρους ζώνες, εμπίπτουν, θεωρητικά μόνον, στο εύρος της ΑΟΖ. Η αλιευτική ζώνη, ειδικότερα, θέλγει αρκετά κράτη που επιδιώκουν, αντί της ΑΟΖ, μια μικρότερου εύρους και περιορισμένης αρμοδιότητας ζώνη που να εξυπηρετεί με πιο συγκεκριμένο τρόπο τα αλιευτικά τους συμφέροντα.

Στη Μεσόγειο Θάλασσα αναπτύσσονται νέες ζώνες που κινούνται παράλληλα με τη σύμβαση. Αφορούν κυρίως στη θέσπιση ζωνών προστασίας της αλιείας, καθώς και στη θέσπιση ζωνών οικολογικής προστασίας, σε εύρος μικρότερο της ΑΟΖ, από την οποία επιλέγουν περιορισμένες ρυθμίσεις.

Ειδικότερα, η Κροατία μετέστρεψε το ενδιαφέρον της από του να κηρύξει ΑΟΖ και έχει κηρύξει ζώνη οικολογικής προστασίας, ασκώντας δικαιώματα σε εναρμόνιση με τις διατάξεις της σύμβασης, όσον αφορά στην αλιεία, στην προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και στη θαλάσσια επιστημονική έρευνα. Κατόπιν, και ένεκα των αντιδράσεων της Ιταλίας, τροποποίησε την κήρυξη με τον αστερίσκο ότι η ζώνη αυτή θα ισχύει έναντι των χωρών που δεν είναι μέλη της ΕΕ, μέχρι τη σύναψη της εταιρικής σχέσης, όσον αφορά στα θέματα αλιείας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την επιλεκτική εφαρμογή της ζώνης έναντι ορισμένων μόνο. Η Γαλλία, ομοίως, παρακάμπτοντας την ΑΟΖ, έχει προβεί στη θέσπιση ζώνης οικολογικής προστασίας, στη Μεσόγειο μόνο, αντλώντας όμως το περιεχόμενο των δικαιωμάτων που θα ασκούνται εντός της ζώνης αυτής από τις σχετικές διατάξεις της σύμβασης. Αντίστοιχη ενέργεια έχει κάνει και η Ιταλία, θεσπίζοντας ζώνη οικολογικής προστασίας, με το πνεύμα της αποσπασματικής εφαρμογής διατάξεων της σύμβασης, παρακάμπτοντας και αυτή την υιοθέτηση ΑΟΖ στην Αδριατική. Στην ίδια ζώνη θα ασκεί έλεγχο των αρχαιολογικών θησαυρών του βυθού, εναρμονίζοντας την πολιτική αυτή με τις αντίστοιχες διατάξεις της Σύμβασης του 1982, καθώς και της Σύμβασης της προστασίας πολιτιστικών θησαυρών του βυθού που έχει υιοθετηθεί υπό την αιγίδα της UNESCO²⁹. Η Ισπανία χρησιμοποιεί αντί του όρου ΑΟΖ τον όρο «προστατευόμενη θάλασσα», έχει δε κηρύξει ΑΟΖ 200 ν.μ. μόνον στον Ατλαντικό Ωκεανό. Η Σλοβενία έχει κηρύξει ζώνη οικολογικής προστασίας, με δικαιώματα έρευνας, εκμετάλλευσης, διατήρησης και διαχείρισης θαλάσσιων πόρων, καθώς και δικαιοδοσία για θέματα θαλάσσιας επιστημονικής έρευνας και προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Η Μάλτα έχει κηρύξει αποκλειστική ζώνη αλιείας 25 ν.μ. Η Λιβύη έχει κηρύξει ζώνη προστασίας αλιείας εύρους 74 ν.μ. παραπέμποντας στη Διακήρυξη της Βενετίας, αλλά διεκδικώντας κυριαρχία και δικαιοδοσία εντός της εν λόγω ζώνης.

29. Βλ. σχετικά με τη σύμβαση της UNESCO και τη σχέση της με τη Σύμβαση του 1982, Anastasia Strati, "Protection of the Underwater Cultural Heritage: From the Shortcomings of the UN Convention on the Law of the Sea to the Compromises of the UNESCO Convention", στο Anastasia Strati, Maria Gavouneli, Nikolaos Skourtos, *ό.π.*, σημ. 17, σελ. 21 επ.

Οι ζώνες αυτές συνιστούν παράλληλα καθεστώτα με την προβλεπόμενη από τη Σύμβαση ΑΟΖ από την οποία δανείζονται συγκεκριμένες ρυθμίσεις, που αφορούν επιλεκτικά μόνο στην εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων ή στην οικολογική προστασία χωρίς την πρόθεση να αξιοποιηθεί το σύνολο των ρυθμίσεων της εν λόγω ζώνης. Βεβαίως, δεν τίγονται οι λοιπές ελευθερίες που ασκούνται στη ζώνη, που, για τα τρίτα κράτη, εκτός των αποκλειστικών κυριαρχικών δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους, θεωρείται ως ανοικτή θάλασσα. Παρόλο που τα μεσογειακά κράτη είναι μέρη στη σύμβαση, προτιμούν αυτές τις ζώνες ως πλέον συμφέρουσες για την ικανοποίηση των συμφερόντων τους και αξιοποιούν τις θαλάσσιες περιοχές τους, ενώ αποφεύγουν τους περιορισμούς των αντίστοιχων διατάξεων που απορρέουν από την ΑΟΖ.

Η ΕΕ έχει υιοθετήσει τη Διακήρυξη της Βενετίας σχετικά με τη θέσπιση ζωνών προστασίας της αλιείας της Μεσογείου. Ζητείται, υπό την επιφύλαξη των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών και σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, να εξετασθούν λεπτομερώς οι τρόποι θέσπισης των νέων ζωνών προστασίας της αλιείας, με την προοπτική της από κοινού δράσης των Μεσογειακών χωρών της ΕΕ βασιζόμενη στον διάλογο και τον συντονισμό. Δεν αναιρείται το δικαίωμα κήρυξης ΑΟΖ. Κατά μίαν άποψη, που μάλλον κυριαρχεί, ο διάλογος και ο συντονισμός αφορούν στη θέσπιση μέτρων προστασίας των αλιευτικών πόρων και όχι σε καθ' εαυτήν τη θέσπιση αλιευτικών ζωνών³⁰.

8. Τα Κενά της Σύμβασης

Ένα τελευταίο ζήτημα αφορά στην τρομοκρατία στη θάλασσα. Εδώ η σύμβαση κρίνεται απαραίτητο να τροποποιηθεί. Οι τρομοκράτες κάνουν χρήση ενός κενού που υπάρχει στο καθεστώς της θαλάσσιας ασφάλειας. Αυτό οφείλεται στην αδυναμία να διεξαχθεί έρευνα επί πλοίου από πλοίο άλλης σημαίας. Πρέπει να επιτρέπεται σε πλοία τρίτων κρατών να ασκούν μεγαλύτερη αρμοδιότητα όσον αφορά σε επίσκεψη και έρευνα επί πλοίων για τα οποία υπάρχει η υποψία ότι εμπλέκονται σε θαλάσσια τρομοκρατία³¹.

Οι ΗΠΑ θεωρούν ότι τυχόν προσχώρηση στη Σύμβαση του 1982 θα αποδυνάμωνε την Proliferation Security Initiative (PSI), που προβλέπει την αρμοδιότητα στα κράτη μέρη της συμφωνίας να ελέγχουν τα πλοία τα οποία είναι ύποπτα για μη συμμόρφωση με τη μη διάδοση όπλων³². Επ' αυτού έχει επισημανθεί ότι είναι αναγκαία η αναθεώρηση της Σύμβασης του 1982 ώστε να μην καταστεί η PSI ανενεργός.

Επ' ευκαιρία της Σύμβασης για την καταπολέμηση παράνομων ενεργειών κατά της ασφάλειας της θαλάσσιας ναυσιπλοΐας του 1988 (Suppression of Unlawful Acts), έχει

30. Βλ. Στρατή, Αν., *ό.π.*, σημ. 12, σελ. 204-206.

31. Βλ. Leticia Diaz and Barry Hart Dubner, "On the Problem of Utilizing Unilateral Action to Prevent Acts of Sea Piracy and Terrorism: A Proactive Approach to the Evolution of International Law", 32 *Syracuse J. Int'l L. & Com.* 1 (2004-2005), σελ. 6-9.

32. Michael Byers, "Policing the High Seas: The Proliferation Security Initiative", 98 *A.J.I.L.* 526 (2004), σελ. 527-528.

υιοθετηθεί, αλλά δεν έχει ακόμη επικυρωθεί, το πρόσθετο πρωτόκολλο που καλύπτει το κενό αυτό. Για να αποκτήσει ομοιόμορφη εφαρμογή κρίνεται απαραίτητο να ενσωματωθεί στο ισχύον Δίκαιο της Θάλασσας η ρύθμιση περί έρευνας σε ύποπτο πλοίο έτσι ώστε, υπό τις συνθήκες της τρομοκρατίας, μεγάλο μέρος της οποίας λαμβάνει χώρα στη θάλασσα ή μέσω αυτής μεταφέρεται η δράση της, να σχετικοποιηθεί η αποκλειστική δικαιοδοσία που ασκείται επί του πλοίου μόνο από τις αρχές της χώρας της σημαίας, ή μετά από άδεια που θα του δοθεί από πλοίο σημαίας τρίτου κράτους. Η θάλασσα είναι το πιο ευχερές πεδίο για να ασκείται μια παράνομη δραστηριότητα εξαιτίας τού ότι δεν υπάρχουν εμπόδια στην ελεύθερη διέλευση, διαφεύγει δε το πλοίο τη διαφορετική από το κράτος του αρμοδιότητα, εν τη απουσία ανάληψης οικουμενικής δράσης, αν διαπιστωθεί ότι είτε διακινεί δουλεμπόριο είτε καταγίνεται σε πειρατεία. Συνήθως τα κράτη που δίνουν σημαίες ευκαιρίας δεν έχουν κανένα ενδιαφέρον ή κίνητρο να συμμορφωθούν με τους διεθνείς κανόνες. Η ασφάλεια, όμως, δεν είναι δυνατόν να διακυβεύεται. Ούτε το κενό της ανοικτής θάλασσας μπορεί επ' άπειρον να συμβάλλει σε μια αρμοδιότητα που απαιτεί την ενέργεια, σύμπραξη ή συναίνεση του κράτους της σημαίας, ενώ υπό συνθήκες επείγουσας κατάστασης θα μπορούσε να λαμβάνεται προληπτική πολιτική. Το κενό αυτό καλύπτει το Πρωτόκολλο του 2005³³.

Αρκετά βήματα στον τομέα της πάταξης της τρομοκρατίας έχουν γίνει έως σήμερα, κυρίως με την προαναφερθείσα Σύμβαση του 1988, με την οποία έχει υιοθετηθεί το *ship rider agreement* για να συνδράμονται κράτη στην πάταξη τρομοκρατικών ενεργειών σε ζώνες δικαιοδοσίας τους. Το Πρωτόκολλο του 2005 προχωρεί ένα τολμηρό βήμα παραπέρα, αντιμετωπίζοντας την απειλή στην ανοικτή θάλασσα εκεί όπου η χρήση της τρομοκρατίας είναι εκ του ασφαλούς αποτελεσματική, και σε αυτή την εξέλιξη βοηθά το υφιστάμενο Δίκαιο της Θάλασσας. Θεωρείται ότι με το πρωτόκολλο αυξάνεται το επίπεδο ασφάλειας στην ανοικτή θάλασσα. Για να επιτευχθεί αυτό το επίπεδο, είναι σκόπιμο να προστεθεί στο σώμα της Σύμβασης του 1982 η δυνατότητα να διαφεύγει από τον έλεγχο και την αρμοδιότητα του κράτους της σημαίας, η επίσκεψη και έρευνα στα ύποπτα για διάπραξη τρομοκρατικών δράσεων πλοία από πλοία τρίτων κρατών. Με τον τρόπο αυτό κατακτάται η οικουμενική αρμοδιότητα κατά παράνομων δραστηριοτήτων που είναι επιζήμιες στο σύνολο της ανθρωπότητας.

9. Συμπερασματικά

Η Σύμβαση του 1982 υπήρξε πράγματι ένας κώδικας ρυθμίσεων που, παρόλα αυτά, δεν κατάφερε να διαφύγει της κριτικής ότι άφησε ασάφειες ή κενά. Οι διαπιστωμένες αδυναμίες έχουν εντοπισθεί και αναδιατυπώνονται σε συνοπτική μορφή στις παραπάνω

33. Βλ. Caitlin Harrington, "Heightened Security: The Need to Incorporate Articles 3Bis(1)(A) and 8Bis(5) (E) of the 2005 Draft SUA Protocol into Part VII of the United Nations Convention on the Law of the Sea", 16 *Pac. Rim. L. & Pol'y* 107 (2007), σελ. 109-110.

γραμμές. Η σύμβαση βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη τόσο όσον αφορά στα νέα ευρήματα σχετικά με εκμετάλλευση πόρων που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν, όπως είναι οι πόροι που δεν είναι δυνατόν να χαρακτηρισθούν ότι εκ της φύσεώς τους εμπίπτουν στο καθεστώς του διεθνούς βυθού, ή ακόμη όσον αφορά στη συνεχή επεξεργασία ρυθμίσεων σχετικά με το όριο της υφαλοκρηπίδας που ξεπερνά σε εύρος τα 200 ν.μ. Αυτές είναι μερικές από τις διεργασίες που θέτουν τη σύμβαση σε τροχιά μερικής, έστω, αλλά αναγκαίας αναθεώρησης. Κρίνεται ίσως σκόπιμο να τεθούν στο πλαίσιο των μικρών αυτών αναθεωρητικών πρωτοβουλιών και επιπρόσθετες που θα καλύψουν όλες τις τυχόν αδυναμίες ή τις ανάγκες για αναπροσαρμογές;